

Matteus 25: 31-46
Zondag 13 november 2011, viering HA

Gemeente van Christus

U ziet een deel van het protaal van de kerk van Conques, een dorpje in de Franse streek Aveyron, gelegen de pelgrimsroute naar Santiago de Compostella. We hebben er eens een mis meegemaakt, waarin een Zwitserse dominee preekte, zelf een pelgrim. Hij had het over langzame pelgrims en over *PGV's* - *Pelerins de Grande Vitesse*, die wel 40 kilometer op een dag konden halen. Daarna leidde hij samen met de priester de eucharistie. En hand in hand liepen ze de kerk uit. Prachtige oecumenische viering.

De kerk van Conques is beroemd om zijn prachtige, goed bewaarde timpaan, de gebeeldhouwde ingang van de kerk. In de Middeleeuwen werd op zo'n timpaan altijd het laatste oordeel afgebeeld. Jezus is afgebeeld als een koning op zijn troon, maar ook als een rechter. En als rechter scheidt hij de mensen in twee groepen, in links en rechts. Rechts is vanouds de ereplek, de geluksplek ook. Links is de minste plek.

Rechts: orde, geluk, hemel. Links: chaos, lelijkheid, barbarij, hel. Tamelijk angstaanjagend. Monsterlijk.

Daar moesten die Middeleeuwers dagelijks tegenaan kijken, of onderdoor lopen. De afbeelding op zo'n timpaan is erg zwart-wit gesteld. Erg gestileerd. (Je kunt, zo lijkt mij, ook met je ene hand in de hemel en met je andere in de hel zitten. Of de ene dag in de hemel en de volgende in de hel. En is het in het evangelie niet zo dat de rechter die veroordeelt uiteindelijk zelf de straf van de veroordeelde heeft gedragen?) Maar de boodschap van dat tympaan was voor de voorbijgangers tenminste wel duidelijk: Jouw daden hebben consequenties! Hier en bij God. Er is verschil tussen goed en kwaad. Het doet ertoe wat je wel of niet doet. In onze tijden vol berichten over criminaliteit, zouden we ook wel zo iets kunnen gebruiken, in het openbaar. Een stevig teken aan de wand dat onze daden consequenties hebben. Hier en bij God. En dat er wél degelijk verschil is tussen goed en kwaad. En dat het er wel degelijk toe doet wat je wel of niet doet.

Het oordeel 'over de levenden en de doden', we hebben het er niet zo heel vaak over. Uit angst, of afkeer. Maar het laatste oordeel is ook iets positiefs voor ons leven. Het oordeel van God over ons leven maakt ons leven 'af'. Stel: je maakt een proefwerk, of een werkstuk op school, en de leraar zegt als de leerling het inlevert: 'Ach, laat maar zitten, ik heb geen zin om het na te nakijken, en een cijfer krijg je ook niet.' Dan denk je: Maar daar heb ik niet zo hard voor gewerkt! Ik wil wél een beoordeling. En zo wil een kunstenaar wél een kritiek op zijn kunstwerk. En een werknemer wil wél een beoordeling van zijn chef. En een huisvrouw of huisman wil af en toe wél een compliment.' Waar doe je het anders voor? En zo willen we toch weten wat God van ons leven vindt? Juist het oordeel van God 'over de levenden en de doden' geeft ons leven doel en zin. Met Gods oordeel wordt ons leven voltooid.

De Middeleeuwers werden dagelijks aan het Oordeel herinnerd, als ze langs of door de ingang van de kerk liepen. Zo'n tympaan was een pedagogisch instrument. Erg gestileerd, erg zwart-wit, maar daarom wel zo duidelijk.

Wij worden vooral aan het eind van het kerkelijk jaar aan het laatste oordeel herinnerd als we het slot van de evangeliën naderen. In de afgelopen weken, voor het begin van de adventstijd, lezen wij in Matteüs gelijkenissen over de eindtijd. In die gelijkenissen heeft het oordeel een belangrijke plaats. Het gaat om een oordeel over de dienaren met de vijf, de twee en de ene talent. Het gaat om een oordeel over de tien wijze en dwaze meisjes. En vanochtend hoorden we over de aankondiging van de Mensenzoon die zal komen, *omstraald door luister en in gezelschap van zijn engelen. De Mensenzoon zal plaatsnemen op zijn glorierijke troon. Dan zullen alle volken voor hem worden samengebracht* (alle volkeren: naar lidmaatschap van een religie of kerk wordt niet gekeken), *en dan zal hij de mensen van elkaar scheiden zoals een herder de schapen van de bokken scheidt.*

Sommige commentaren wijzen erop dat ook hier, net als op zo'n timpaan, sprake van stileren, en versimpeling. Om de boodschap duidelijk te maken.

Het beeld van de schapen en de bokken komt uit het herdersvak. Een herder in Israël had vaak gemengde kuddes, met schapen én geiten. En die werden voor de nacht van elkaar gescheiden,

want geiten hebben warmte nodig, en schapen houden juist van frissen lucht. In onze tijd zou Matteüs misschien zeggen dat de Mensenzoon die mensen van elkaar zal scheiden zoals een bureaumedewerker zijn werk verdeeld in twee stapels: dossiers die zijn afgewerkt en dossiers die nog niet afgewerkt. het gaat er vooral om dat er verschil is. Dat wij mensen *verschillig* zijn en niet *onverschillig*.

En dan zal de koning tegen de groep rechts van hem zeggen: 'Jullie zijn door mijn Vader gezegend, kom, en neem deel aan het Koninkrijk dat al vanaf den beginne voor jullie bestemd is.

Want ik had honger, en jullie gaven mij te eten;

ik had dorst, en jullie gaven mij te drinken.

Ik was een vreemdeling, en jullie namen mij op;

ik was naakt, en jullie kleedden mij.

Ik was ziek, en jullie kwamen naar mij toe.

Ik zat gevangen en jullie kwamen naar mij toe.

Opmerkelijk! De koning beoordeelt de volken niet op het geloof dat ze aanhangen. En niet op het feit of ze lid zijn van de Roomse kerk, of van de Grote Kerk, of van de Hoeksteen, of van helemaal geen kerk. Ook niet op het feit of ze alleen psalmen zingen, of ook gezangen en opwekkingsliederen. En ook niet of ze iedere zondag wel naar de kerk gingen... (Je bent natuurlijk erg sneu als je dat niet doet - wat is er mooier dan samen de liturgie vieren! Maar de Koning zelf ligt er blijkbaar niet wakker van, als zijn onderdanen liever uitslapen op zondag.) De koning hanteert slechts één criterium en dat is: ben je barmhartig geweest?

Aan die evangelische catalogus van zes werken van barmhartigheid (de hongerigen voeden, de dorstigen te drinken geven, vreemden opnemen, naakten kleden, zieken en gevangenen bezoeken) is later nog een zevende toegevoegd: *het begraven van de doden*. Samen vormen zij de zeven werken van barmhartigheid. Als de Mensenzoon de schapen van de bokken zal scheiden, dan zal dat zijn aan de hand van die zes of zeven werken der barmhartigheid.

De mensen aan de rechterhand van de koning worden dan wat onrustig. Vergist de koning zich niet? Bij hun weten hebben Jezus nooit rechtstreeks barmhartigheid bewezen. En ze vragen.

'Wanneer hebben wij u al die barmhartigheid bewezen?'

En de koning, die tegelijk de rechter is, zal dan zeggen: *Ik verzeker jullie: alles wat jullie gedaan hebben voor een van de onaanzienlijksten van mijn broeders of zusters, dat hebben jullie mij gedaan.* (De NBV vertaalt: *voor mij*, maar het is nog directer: wat jullie die onaanzienlijken deden, dat deden jullie direct aan mij. Het bezoeken van een zieke *is-gelijk-aan*: het bezoeken van Jezus. Het opnemen van een vreemde *is-gelijk-aan*: het opnemen van Jezus. Waar vinden we Jezus? In het gezicht van onze naaste.

Ondertussen worden de mensen aan de linkerhand van de koning worden een beetje bokkig... *En wanneer hebben wij u die barmhartigheid dan NIET bewezen?* En de koning, die tegelijk de rechter is, zal dan zeggen: *Ik verzeker jullie: alles wat jullie voor een van deze onaanzienlijken NIET gedaan hebben, dat hebben jullie mij NIET gedaan.*

Onze zonde bestaat er vaak uit dat we iets NIET doen, iets nalaten. De laatste gelijkenissen in het Mat. Evangelie gaan over het NIET meenemen van reserveolie voor onze lampen, en over het NIETS doen met onze talenten, en over het NIET doen van barmhartigheid.

Er wordt wel gezegd: Je kunt de beschaving van een samenleving aflezen aan de wijze waarop met de zwaksten wordt omgegaan.

Dat geldt ook voor het woord *christelijk*: Er is maar één innerlijk criterium om te zeggen of een samenleving of een kerk of een school of een politieke organisatie of partij wel of niet christelijk is. Namelijk: hoe is het er gesteld met de barmhartigheid? De middeleeuwen werden telkens, als ze langs de ingang van een kerk liepen, met die vraag geconfronteerd. Wij krijgen het telkens weer te horen aan het eind van het kerkelijk jaar. God wil barmhartigheid. Jezus zegt het. De profeten zeiden het ook al: *Barmhartigheid wil ik en geen offerande*. Al het andere komt echt pas op de tweede plaats.

Toen we een paar jaar geleden in Conques die dienst bijwonden, nodigde de pastoor nadrukkelijk alle gelovigen uit om de eucharistie mee te vieren. Rooms, protestants, evangelisch – iedereen was welkom. Die ruimhartigheid was... erg barmhartig.

En toen de dienst afgelopen was, liepen de roomse pastoor en de protestantse dominee hand in hand de kerk uit. Onder het timpaan door, onder het oordeel door, naar buiten, de Franse zon in. Het is dat de rechter-koning, de Jezus op de timpaan van steen was, anders had hij vast even geglimlacht, toen hij die twee mannen onder zich door zag lopen.

Amen.

Ds. Frans-Willem Verbaas